

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier

Hoeve Groenhuis met omgeving
in Turnhout

Stadsgezicht

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

Hoeve Groenhuis met omgeving, Turnhout, Hoveniersstraat 1-5 en
Vredestraat 153-157 – stadsgezicht (opheffing)

Onderwerp

Benaming: Hoeve Groenhuis met omgeving

Adres of ligging: Hoveniersstraat 1-5 en Vredestraat 153-157, Turnhout

Dossier

Type dossier: opheffingsdossier (gehele opheffing)

Dossiernummer: 4.001/13040/104.1

Bescherming

Beschermd als: stads- of dorpsgezicht

Beschermingsbesluit: koninklijk besluit van 18 september 1980

URI Besluitendatabank Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/bsluiten/1509>

Inventaris Onroerend Erfgoed

URI Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/5043>

Samenvatting

De bescherming als stadsgezicht van Hoeve Groenhuis met omgeving wordt opgeheven omdat de erfgoedwaarden onherstelbaar zijn aangetast. De bescherming als monument van Hoeve Groenhuis blijft behouden.

Datum

Datum: 22/03/2024

INHOUDSTAFEL

1.	Aanleiding tot opmaak van het dossier	4
2.	Beschrijvend gedeelte	4
2.1.	Ruimtelijke context.....	4
2.2.	Historiek van het beschermde goed	5
2.3.	Historiek van het beschermings- en beheerdossier	5
2.3.1.	Bescherming als stadsgezicht (1975-1980)	5
2.3.2.	Verkaveling van het stadsgezicht (1980-1995)	5
2.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	6
2.5.	Juridische toestand	6
2.5.1.	Adres en kadaster	6
2.5.2.	Onroerend erfgoed	7
2.5.3.	Omgeving	7
3.	Evaluerend gedeelte	7
3.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	7
3.2.	Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan	7
3.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	8
4.	Bronnen	8
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	8
5.1.	Omgevingsplan	8
5.2.	Fotobijlage	8
5.3.	Documentatie	9

1. AANLEIDING TOT OPMAAK VAN HET DOSSIER

Dit is het inhoudelijk dossier bij het opheffingsbesluit van het stadsgezicht Hoeve Groenhuis met omgeving in Turnhout, Hoveniersstraat 15 en Vredestraat 153-157.

De opheffing van de bescherming kadert in de evaluatie van het beschermde erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.¹

De bescherming van Hoeve Groenhuis met omgeving werd onderzocht in het project 'snelle screening' (2021-2022). Deze snelle screening had als doel om op een termijn van anderhalf jaar die beschermingen te detecteren die vandaag overduidelijk niet meer aan de hedendaagse selectiecriteria voor bescherming voldoen. Met uitzondering van de stedenbouwkundige ensembles en het archeologisch en varend erfgoed, werd het volledige beschermde bestand gescreend.

Dit dossier betreft de volledige opheffing van de bescherming als stadsgezicht van Hoeve Groenhuis met omgeving in Turnhout, Hoveniersstraat 15 en Vredestraat 153-157. De bescherming als monument van Hoeve Groenhuis blijft behouden.

2. BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1. Ruimtelijke context

Het stadsgezicht Hoeve Groenhuis met omgeving ligt in het centrum van Turnhout, op de hoek van de Hoveniersstraat en de Vredestraat. Op het moment van bescherming van Hoeve Groenhuis met omgeving als stadsgezicht lag achter Hoeve Groenhuis een boomgaard. De boomgaard is verdwenen en de ruimte is bijna volledig verhard en bebouwd.

Hoeve Groenhuis met omgeving werd als stadsgezicht beschermd op 18 september 1980. Deze bescherming wordt volledig opgeheven.

<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/5043>

<https://id.erfgoed.net/bsluiten/1509>

Binnen de perimeter van stadsgezicht Hoeve Groenhuis met omgeving ligt monument Hoeve Groenhuis. De hoeve werd gebouwd in 1710 en behield haar opmerkelijke dakconstructie. Hoeve Groenhuis werd door hetzelfde koninklijk besluit als monument beschermd op 18 september 1980. Deze bescherming wordt niet opgeheven.

<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/5037>

Hoeve Groenhuis is vastgesteld als bouwkundig erfgoed. Hoeve Groenhuis is vastgesteld op 29-03-2019.

<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/112466>

<https://id.erfgoed.net/bsluiten/14618>.

De overkant van de Vredestraat maakt deel uit van het onroerenderfgoedbeheersplan Turnhout – Heilig Grafinstituut.

<https://id.erfgoed.net/plannen/445>

Het beschermd onroerend erfgoed in de omgeving van het beschermd onroerend erfgoed wordt weergegeven op een omgevingsplan dat als bijlage bij dit opheffingsdossier is gevoegd.

¹ Voor meer informatie over de evaluatie van het beschermde bestand, zie DEBONNE V., VANMAELE N., m.m.v. DE HAAN 2021

2.2. Historiek van het beschermde goed

Hoeve Groenhuis werd in 1710 gebouwd. Op de Ferrariskaart (1770-1778) lag de hoeve aan de rand van het stedelijk weefsel van Turnhout. Bij de hoeve lagen tuinen, met onmiddellijk aangrenzend het grote, open akkergebied tussen de stadskern van Turnhout, de dorpskern van Oud-Turnhout en het gehucht Oosthoven. Pas in de 20ste eeuw raakte de hoeve verder opgenomen in het stedelijk weefsel. In de 19de en de 20ste eeuw was binnen het stadsgezicht bijkomende bebouwing beperkt aanwezig, langs de straatkant.

Op het moment van bescherming in 1980 lag achter de hoeve een boomgaard, die tot minstens 1928 terugging². Na de bescherming werd het grootste deel van het stadsgezicht verhard en bebouwd.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de historiek in de Inventaris Onroerend Erfgoed en het inhoudelijk dossier bij de bescherming in het archief van Onroerend Erfgoed Antwerpen³.

2.3. Historiek van het beschermings- en beheerdossier

2.3.1. Bescherming als stadsgezicht (1975-1980)⁴

Het inspectieverslag van de Rijksdienst voor Monumenten- en Landschapszorg op 19 februari 1975 stelde voor het Groenhuis te beschermen als monument. In een opmerking wordt aangegeven dat achter het Groenhuis een boomgaard lag "die mee in de klassering als landschap moet betrokken worden". De Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen ging op 21 augustus 1975 akkoord met de bescherming.

De hoeve Groenhuis en de omgeving werden 30 maart 1979 op een ontwerp van lijst van voor bescherming vatbare monumenten en stads- en dorpsgezichten geplaatst. Ook werd gestipuleerd dat binnen de voorgenomen bescherming een perceel mag afgenomen worden voor de oprichting van een kopwoning, aan de noordkant van het voorgenomen stadsgezicht, aansluitend bij bestaande bewoning⁵.

De begeleidende adviezen van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen bij beide ontwerpen stipuleerden dat aan de noordkant van het voorgenomen stadsgezicht een woning met kopgevel mag opgericht worden, aansluitend bij bestaande bewoning. Ook werd gestipuleerd dat de open ruimte gevrijwaard moet worden tussen de niet als monument beschermde bewoning binnen het stadsgezicht en de oostelijke rand van het stadsgezicht.

Hoeve Groenhuis in Turnhout werd beschermd als monument en de onmiddellijke omgeving als stadsgezicht bij koninklijk besluit van 18 september 1980, omwille van de volkskundige waarde.

2.3.2. Verkaveling van het stadsgezicht (1980-1995)

Het voorontwerpdossier voor de restauratie van het Groenhuis van 24 juni 1980 bevat een algemeen liggingsplan (bestaande toestand), waarop de bomen van de boomgaard zijn ingetekend (18 in totaal; perelaars, appelaars, kerselaars, kriekelaars, notelaars en enkele onbenoemde).

² Kaart van België, 1928-1950

³ Archief Onroerend Erfgoed Antwerpen, dossier A0568

⁴ Voor meer informatie wordt verwezen naar het dossier bij de bescherming in het archief van OE Antwerpen, dossier A0568.

⁵ Orthofoto's 1971

Uit briefwisseling van 13 november 1980 tussen de Rijksdienst voor Monumenten en Landschapszorg en het Bestuur van de Stedebouw en de Ruimtelijke Ordening – Antwerpen blijkt dat in het stadsgezicht woonblokken gepland zijn. De Rijksdienst is van oordeel dat akkoord kon gegaan worden met het voorgelegde ontwerp "mits [...] en blok 5 weg te laten. In de Vredestraat mag slechts één doorgang gemaakt worden zodat het besloten karakter van de boomgaard maximaal kan behouden blijven. De grote binnenruimte van de boomgaard moet worden aangelegd als gemeenschappelijke groene ruimte". De bouw van deze woonblokken is niet uitgevoerd. Dat blijkt uit de plannen voor de bouw van appartementen en studio's in 1995 (zie verder).

In een brief van de Rijksdienst voor Monumenten en Landschapszorg aan het Provinciebestuur Antwerpen op 27 november 1981 meldde de Rijksdienst dat "door de stad Turnhout een ontwerp wordt opgemaakt voor de inplanting van een aantal bejaardenwoningen langs de rand van het nog vrij liggende perceel".

Op 2 april 1984 ging Monumenten en Landschapszorg akkoord met het definitief ontwerp voor renovatiewerken aan de aanpalende gebouwen van Hoeve Groenhuis, in het stadsgezicht.

Op 3 juli 1992 werd door het Bestuur voor Monumenten en Landschappen – Provinciale dienst Antwerpen machtiging verleend voor de bouw van vijf studio's op een deel van perceel 982I2, omdat "de inplanting geen afbreuk doet aan de monumentale waarde van het Groenhuis" en omdat "de inplanting [...] kadert in een ruimere kontekst van de aanleg van de omgeving van het Groenhuis".

Op 12 januari 1995 bracht het Bestuur voor Monumenten en Landschappen – Provinciale dienst Antwerpen een bindend advies uit waarin "de nieuwbouw [appartementen] in de tuin achter het huis wordt geweigerd", omdat "de nieuwbouw in de voormalige boomgaard niet in verhouding staat tot het volume van het beschermde gebouw en [...] hierdoor de beschermde open ruimte achter het Groenhuis volledig te niet gedaan wordt". Op 8 februari 1995 echter werd een bindend advies uitgebracht waarin de nieuwbouw aanvaard wordt "omdat de nieuwbouw in de voormalige boomgaard beantwoordt aan het door ons goedgekeurde en reeds eerder afgeleverde stedebouwkundige attest".

Op 21 december 1995 werd gemeld dat in maart 1995 een vergunning werd verkregen voor de nieuwbouw van 29 studio's en appartementen en dat de werken onmiddellijk gestart werden.

2.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 04 oktober 2023. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de opheffing.

In 1995 werd het stadsgezicht verkaveld en voor het grootste deel verhard en bebouwd. De boomgaard is verdwenen.

2.5. Juridische toestand

2.5.1. Adres en kadaster

Het stadsgezicht ligt aan Hoveniersstraat 1-5 en Vredestraat 153-157. De kadastrale gegevens zijn: Turnhout, 1ste afdeling, sectie C, perceelsnummers 981C, 981D en 982X2

De kadastrale toestand is gewijzigd ten opzichte van het ogenblik van bescherming. In het beschermingsbesluit van 18 september 1980 wordt dit kadastraal omschreven als: Turnhout, 1ste afdeling, sectie C, 6de blad, 3de deel, perceelsnummers 981, 980b, 982E en 982L2.

2.5.2. Onroerend erfgoed

Hoeve Groenhuis met omgeving werd als stadsgezicht beschermd op 18 september 1980. Deze bescherming wordt volledig opgeheven.

<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/5043>

<https://id.erfgoed.net/bsluiten/1509>

Binnen de perimeter van stadsgezicht Hoeve Groenhuis met omgeving ligt monument Hoeve Groenhuis (<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/5037>). Hoeve Groenhuis werd als monument beschermd op 18 september 1980: <https://id.erfgoed.net/bsluiten/1509>.

Hoeve Groenhuis is vastgesteld als bouwkundig erfgoed: (<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/112466>). Hoeve Groenhuis is vastgesteld op 29 maart 2019: <https://id.erfgoed.net/bsluiten/14618>)

2.5.3. Omgeving

Het stadsgezicht heeft woongebied als gewestplanbestemming.

Het stadsgezicht maakt deel uit van de afbakening van het regionaal stedelijk gebied Turnhout (Algplanid: RUP_02000_212_00010_00001).

3. EVALUEREND GEDEELTE

3.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming

Hoeve Groenhuis met omgeving werd op 18 september 1980 beschermd als stadsgezicht bij koninklijk besluit, omwille van de volkskundige waarde. Dit besluit werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 29 oktober 1980.

In 1995 werd de bouw van 29 studio's en appartementen in de open ruimte achter de Hoeve Groenhuis vergund. De bouw werd onmiddellijk gestart. De onmiddellijke omgeving werd hierbij bijna volledig volgebouwd. De boomgaard is hierdoor volledig verdwenen.

De bescherming als stadsgezicht van Hoeve Groenhuis met omgeving in Turnhout wordt opgeheven omdat de erfgoedwaarde van het stadsgezicht onherstelbaar aangetast of verloren gegaan is.

3.2. Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan

De erfgoedwaarden zijn reeds volledig verloren gegaan. Het inhoudelijk verslag bij het opheffingsdossier registreert de erfgoedwaarden die verloren zijn gegaan voldoende. Er zijn bijgevolg geen bijkomende maatregelen vereist voor de registratie van de erfgoedwaarden of het behoud van erfgoedelementen in een onroerenderfgoeddepot.

3.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

De bescherming als stadsgezicht van Hoeve Groenhuis met omgeving, Hoveniersstraat 1-3 en Vredestraat 153-157 in Turnhout, wordt geheel opgeheven.

De kadastrale percelen gevat door de opheffing zijn opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

4. BRONNEN

Onroerend Erfgoed Antwerpen, Lopend archief, Turnhout, dossier A0568.

DEBONNE V. & VANMAELE N., m.m.v. A. DE HAAN 2021: Beschermd, beschadigd, verdwenen. Onderzoek en evaluatie van ernstig aangetast en verdwenen beschermd erfgoed. Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed nr. 202, Brussel.

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.

Topografische kaarten van België, Eerste editie, Krijgsdepot, uitgegeven in 1865-1880, schaal 1:20.000.

Topografische kaarten van België, Tweede editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1880-1884, schaal 1:20.000.

Topografische kaarten van België, Derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1889- 1900, schaal 1:20.000.

Topografische kaarten van België, Herziening derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1900-1930, schaal 1:20.000.

Kaart van België, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1928-1950, schaal 1:20.000.

Kaart van België, Militair Geografisch Instituut, uitgegeven in 1949-1970, schaal 1:25.000.

Kaart van België, Nationaal Geografisch Instituut, uitgegeven 1961-1981, schaal 1:25.000.

Geoportaal Onroerend Erfgoed, Orthofoto's 1971, Turnhout [online], <https://geo.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd op 30 november 2023).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

Het omgevingsplan is als bijlage bij het inhoudelijk dossier van de opheffing gevoegd.

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk opheffingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archieffoto's, bouwplannen, kadastermutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.